

Zwerftocht door Noord-Afrika 2

Niet ver van Tozeur passeren we vlotjes de grens. Direct werden we ingesloten door zandduinen, hier nog spaarzaam begroeid, die deel uitmaakten van de Grand Erg Oriental. Het avontuur was begonnen! Ik probeerde de onderneming niet te onderschatten, want in dit uiterst dun bevolkte gebied kon er natuurlijk van alles mis gaan. Een enkele maal kwamen we langs een door riet omzoomde poel, waarin witgatjes fourageerden. En dat midden in de woestijn! Een grote groep Bruinnek Raven zat stil langs de weg. Hier en daar had het zand geprobeerd de weg in bezit te nemen en had kleine zandduintjes op het asfalt gevormd.

Na enige tijd bereikten we de oaseplaats El Oued. Het was er uitgestorven op dit uur van de dag. De mensen ontvluchten de hitte en tussen 11 uur 's morgens en een uur of vijf 's middags vertonen ze zich niet. Via een goede asfaltweg bereikten we het stadje Touggourt. Iets buiten de stad, aan de rand van een kleine oase waarboven een Groene Bijeneter op zoek was naar iets eetbaars, maakten we een schitterende zonsondergang mee.

Het leek in eerste instantie een uitstekende plaats voor een kamp. Maar de zon was nog niet onder of ze waren gekomen: hordes zwermen gulzige muggen! Vanaf een hoog zandduin hadden we een magnifiek zicht op de zandduinen die zich in onafzienbare rijen tot aan de horizon uitstrekten. In het onwerkelijke licht van de volle maan lichtten de toppen van de duinen zilverachtig op, onder de donkere hemel.

De volgende ochtend waaide het opnieuw hard. We waren bang weer in een zandstorm te komen, maar toch vertrokken we richting Ouargla.

Af en toe passeerden we een kleine oase. Sommige palmbomen werden bijna verstikt onder het opdringende zand. Af en toe vloog er een op een Hoplijkende Witbandleeuwerik op langs de kant van de weg. Geregeld sjokten

er groepjes dromedarissen door het dorstige land, steeds zonder begeleider.

Veel meer was er niet te zien. Van Ouargla reden we naar Ghardaia, een op een heuvel gebouwde ommuurde stad met blauw geschilderde huizen. In de stad ontvluchtten we de ergste middaghitte. Nadat we weer wat inkopen gedaan hadden reden we de stad uit op zoek naar een kampeerplaats. Die vonden we al snel, nadat we eerst op ons gemak een witkop Tapuit bestudeerd hadden. Het was niet de meest ideale kampeerplaats. Lage heuvels, bezaaid met vuistgrote keien, maakten het ons moeilijk een geschikte plaats voor de tentjes te vinden. De volgende morgen stonden we vroeg op, Het doel was het woestijnstadje El Golea. In vrijwel pal zuidelijke richting reden we door de kale, droge 'reg's'. Het bleek al snel dat het hier op vogelgebied niet zo leeg was, als wij door onze ervaringen met het voorgaande woestijntraject verwacht hadden. Witkoptapuiten en Witbandleeuwerikken zagen we regelmatig. Ook de Lannervalk vertoonde zich. Af en toe fourageerden er wat Rosse Woestijnleeuwerikken langs de kant van de weg, terwijl hier en daar Bruinnek Raven luid krassend wegvlogen. De leukste waarneming van dit traject bestond ongetwijfeld uit een klein groepje (9 ex.) Kroon Zandhoenders. Zelfs de fraai getekende mannetjes vielen totaal niet op tussen de grauwe stenen.

Een kilometer of 40 ten noorden van El Golea stond plotseling een in het wit gehulde man langs de weg. Een lange witte doek had hij zoals de meeste woestijnbewoners om het hoofd gewikkeld, zodat alleen de donkere ogen en de smalle gebogen neus van de man zichtbaar waren. Het was mij totaal een raadsel waar hij vandaan zou zijn gekomen. Nergens in deze kale woestenijs was een teken van menselijke bewoning te bespeuren. We dachten dat hij water wilde. Het was wel eerder gebeurd, dat mensen ons aanhielden omdat ze dorst hadden. Het bleek echter dat de man net als wij naar El Golea wilde. Wij stapte in zonder een woord te zeggen en na enige tijd bereikten we de stad. De meeste mensen hadden hun koele huizen alweer opgezocht. In deze immense kätte konden wij ook niets anders doen, dan ergens in de oase de schaduw van een hoge dadelpalm op te zoeken. In de schaduw was het toch nog altijd 48 graden Celcius! In de zon natuurlijk veel heter. Ondanks de hitte waren we toch nog in staat om in de oase de talrijk voorkomende Palmtortel te de**te**minereren. Aan het einde van de middag gingen we op weg naar de volgende oaseplaats: Timimoun, zo'n 360 km ten zuidwesten van El Golea. Even buiten El Golea ontwaarden we in de verte de blinkende toppen van de enorme zandduinen van de Grand Erg Occidentaal. De weg liep door een ontzettend vlak eh

kaal landschap. De duinen bleven ver weg. Nooit zag ik zo'n saai landschap. Na een paar uur gereden te hebben zonder een vogel gezien te hebben, verlieten we de zeer goede maar smalle asfaltweg en reden een tijdje over de 'reg' in de richting van een kale verweerde bergrug.

Midden in het niets sloegen we ons kamp op. Een onvergetelijke ervaring!

De eenzaamheid beangstigde mij niet, integendeel zelfs! Ik voelde me heerlijk vrij. De dichtbijzijnde mensen woonden op 120 km, in El Golea.

De andere kant op, scheidde een vlakte ons van de bewoners van Timimoun, op 240 km afstand. De zon ging onder als een bal van vuur. Tussen de stenen vonden we een paar keien met de afdruk van fossiele schelpen.

Er moet hier dus heel vroeger een zee geweest zijn.

De volgende morgen na het opbreken van het kamp vervolgden we onze tocht naar Timimoun, waar we aan het einde van de ochtend aankwamen. Het stadje was gebouwd op een hoogte. Vanaf de rand van het dorp hadden we een mooi uitzicht over de oase met z'n duizenden palmen, en de woestijn, die zich voorbij de oase zover het oog reikte uitstreckte. In de wazige verte lagen de zandduinen er onwerkelijk mooi bij. De schaduwzijden fraai contrastrend met de door de zon beschenen kanten. Boven de oase vlogen enkele zwaluwen. Het bleek een nieuw soort te zijn: de Bleke Rotszwaluw, kleiner en lichter dan de gewone Rotszwaluw. Timimoun bleek maar een klein stadje te zijn. Een brede weg liep door het dorp. Onder een paar palmen stonden een aantal in witte gewaden gehulde mannen bij elkaar. Alle handelingen die ze verrichtten waren rustig en bedaard.

Wat heeft het voor zin om je in deze wereld van zon en zand te haasten?

Het leek ons het beste om zelf ook maar in de schaduw van een palm te gaan liggen. Tegen de avond verlieten we het stadje, om in de woestijn de nacht door te brengen. Onder een paar eenzame palmen een km of 5 buiten Timimoun was het goed kamperen. Ik was altijd van mening geweest, dat de nachten in de woestijn koud konden zijn. Toch zakte het kwik niet beneden de 30 à 35 graden, zodat ik bijna uit m'n tentje zweette.

Het weggrijden de volgende morgen ging iets minder vlotjes dan we gepland hadden. De achterkant van de bus zat tot aan de bumper in het zand.

Het kostte ons ruim anderhalf uur zweten en ploeteren voor de wielen weer grip kregen en we onze weg konden vervolgen.

Even ten zuiden van Timimoun bereikten we de Route du Tanezrouft, één van de 3 wegen in Algerije die de Sahara van noord naar zuid doorsnijden.

Links af loopt de weg enkele duizenden kilometers in pal zuidelijke richting tot aan Timbuktu in Mali. Wij gingen hier niet links af, maar sloegen rechts af in noord-westelijke richting. Bijna hadden we die avond vers vlees in de pan gehad. Een groepje Senegal Zandhoenders vloog nl. vlak

voor de auto langs en streek een eind verder neer. Door een afwisselend landschap, dat dan weer bestond uit fraai gevormde rotsformaties dan weer uit enorme zandduinen of onafzienbare grindvlaktes, bereikten we aan het einde van de middag de oasestad Béni-Abbès. Vlak voor de stad hadden we vanaf een hooggelegen plateau een mooi uitzicht over een diep beneden ons gelegen dal, met daarachter weer de zandduinen van de woestijn. Het stadje was tegen een heuvel aangebouwd en de straatjes waren dan ook erg steil. We waren op zoek naar wat eetbaars. Toen we langs een 'slagerij' liepen, zagen we dat in een hoek van het zaakje een afgehakte kop en de poten van een dromedaris lagen. Aan vers vlees hebben we ons trouwens op onze hele tocht door Noord-Afrika niet gewaagd, uitgezonderd dan die keren dat we het voorgeschoteld kregen in de kleine eethuisjes waar we kwamen. Het vlees en de ingewanden hingen heel de dag in de zon, een paradijs voor de vliegen vormend. We sloegen onze tentjes op, op een hoogte aan de rand van de oase. Toen het donker geworden was, hoorden we de schorre roep van een Oehoe, waarschijnlijk behorend tot de Noord-Afrikaanse vorm Bubo b. Ascalaphus, die in woestijnen leeft. Toen we de volgende morgen wakker werden, kwam ons een smerige lijkenlucht tegemoet. De wind was gedraaid, iets wat in de Sahara vaak gebeurde en steeds snel en onverwachts. Het bleek dat we dicht in de buurt van een slachthuis kampeerden. Het afval werd zomaar naar buiten gegooid en verspreidde een enorme stank. Snel braken we op en vertrokken richting Béchar, een grotere stad aan de noordrand van de Sahara. Het landschap verloor al wat van zijn onherbergzaamheid, want hier en daar kwam al weer wat spaarzame begroeiing voor. In Béchar vonden we op het postkantoor weer brieven van de mensen thuis, iets wat mij erg goed deed. We wilden de Algerijns/tunesische grens over bij Figuiq (Marokko). Op een km of 20 ten zuiden van de grensovergang sloegen we ons kamp op. In het westen werd het spaarzaam begroeide steppelandschap begrensd door een langgerekte, geplooid bergketen, een natuurlijke grens met Marokko vormend.

De volgende dag bracht een verrassing. We konden de grens niet over! De Algerijnen maakten geen problemen, maar de Marokkanen konden (of wilden) de auto niet verzekeren. Dit betekende dat we ruim 450 km naar het noorden moesten naar de grote grenspost bij Oujda (Mar.). De volgende dag konden we dan weer het hele stuk naar het zuiden, maar dan aan de Marokkaanse kant van de grens, want we wilden Zuid-Marokko toch niet laten schieten. Een fikse tegenvaller dus! De weg van Figuiq naar Tlemcen in Noord-Algerije was erg mooi. Aan weerskanten van de weg bevonden zich grillig gevormde rotsformaties en mooie bergen temidden van een steppelandschap, dat naar het noorden toe steeds meer begroeid raakte. Hier en daar lagen

alweer korenvelden in de vlakte. De bergen in Noord-Algerije waren begroeid met laag struikgewas. Het was hier dat er een Steenarend boven de bus schroefde. De volgende morgen kwamen we via de grensovergang bij Oujda weer in Marokko. Het leek me dat Marokko veel minder welvarend was dan Algerije. De mensen bedelden er meer en waren vaker gekleed in lompen. De weg naar het zuiden leidde ons door een naar het zuiden toe steeds droger wordend steppelandschap. Dichte acaciastruiken groeiden verspreid in het vlakke land. Een grote groep Spotlijster Timalie's (Goudgele) vlogen met veel kabaal van struik naar struik. Erg blij waren we ook met een klein groepje Diksnavelleeuweriken, die in een droge, stenige rivierbedding naar voedsel zochten. Hier en daar zorgde de harde wind ervoor, dat er grote stofwolken ontstonden. Richting Bouârfa rezen er steile, kale bergen uit het vlakke met pollen alphagras begroeide land op. De namiddagzon zorgde ervoor dat er fraaie schaduw partijen op de geplooidde berghellingen verschenen. Nadat we de bergen weer achter ons gelaten hadden, sloegen we ons kamp op midden in de vlakte. In de verte zagen we een nomade op zijn dromedaris met trage passen naar zijn tentenkamp gaan, dat op enkele kilometers van ons kamp lag.

De volgende dag waren de goden ons alweer gunstig gezind. Een soort die we gemakkelijk hadden kunnen missen, vloog zomaar langs onze tentjes: de Woestijngrasmus. Twee bleke vogeltjes vlogen van struikje naar struikje, zich steeds goed vertonend.

We braken op en vervolgden onze weg naar het westen. Af en toe stopten we bij een wadi, een droge rivierbedding, om te zoeken naar de Maquiszanger. Na een paar stops hadden we geluk. We ontdekten twee vogeltjes. De lange staarten werden voortdurend opgericht.

Na Ksar es Souk werd het landschap geleidelijk minder droog. We kwamen in een gebied met veel kasbah's, versterkte op kastelen lijkende huizen, de ene nog mooier dan de andere. Aan het begin van de middag bereikten we de Gorges de Todra, een diepe kloof door de rivier Todra in de rotsen uitgeslepen. Op deze plek was het dat er twee Havikarenden boven de rotsen zeilden. Na enige tijd landden de vogels op een uitstekende rots-punt, waar ze met de telescoop goed te zien waren. Ik voelde me ontzettend nietig, zo onder aan die enorme loodrecht opreizende rotswanden. De kloof was erg smal, de rotswanden bevonden zich dus dicht bij elkaar. Dit maakte het geheel nog impisanter.

We vervolgden onze weg naar de Gorges de Dades. We reden deze kloof een eindje in. Vreemd gevormde rotsformaties toornden hoog boven kleine berberdorpjes uit. De vierkante stenen huisjes, hadden dezelfde roodbruine

kleur als de rotswanden. De berbervrouwen liepen allemaal ongesluierd. Ze waren vaak heel knap en hadden de mooiste kleren aan. Ook droegen ze vaak mooie oorbellen en zware zilveren armbanden.

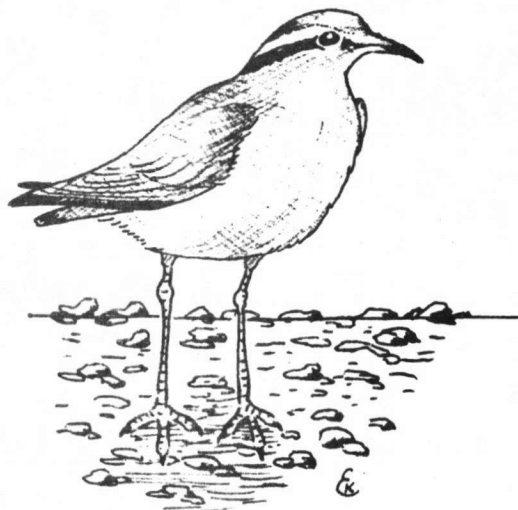
's Avonds aten we in een klein restaurantje voor de eerste en gelukkig laatste keer de overbekende kous-kous. René was de enige die het zich liet smaken. Het was inmiddels donker geworden, dus de tentjes werden in het donker opgezet. De volgende morgen vertrokken we richting Ouarzazate. Het landschap werd gekarakteriseerd door lage glooiingen. Grassen en andere lage gewassen bedekten de bodem. Tegen de middag bereikten we Ouarzazate. We wilden eerst een bezoek brengen aan het berberdorpje Aït-Benhaddou, zo'n 15 km ten westen van Ouarzazate in de uitlopers van de Hoge Atlas. In dit dorpje komen ieder voorjaar de Heremietibissen terug, die op de daken van enkele vervallen kasbah's en op de richels van een steile rotswand hun nesten bouwen. Helaas waren we net te laat (half juli) om de vogels nog op hun broedplaatsen aan te treffen. Gelukkig hadden we al een ontmoeting met deze zeldzame soort in de Midden-Atlas gehad. Er bevinden zich nog tal van kleine kolonie's in de Hoge- en Midden Atlas, hoewel ze ook hier, net als in Turkije, nog steeds in aantal afnemen.

De ibissen van Marokko schijnen te overwinteren aan de Atlantische kust in Zuid-Marokko, met name in de omgeving van Agadir.

Die avond zochten we een kampeerplaats op de steppe. Een paartje Kroon Zandhoenders met jongen lietten ons enige aangename momenten beleven.

Even later stootten we een onvoorstelbaar grote groep (zo'n 2000 ex) Witbuikzandhoenders op.

De volgende morgen gingen we al vroeg op weg naar de Tubkal, met z'n hoogte van 4165 meter, de hoogste berg van Noord-Afrika. Een lange slingerweg dwars door de Hoge Atlas van zuid naar noord hadden we voor de boeg. Maar eerst wachtte ons nog een verrassing. Op zo'n 40 km voorbij Ouarzazate ontdekten we twee Kaffergierzwaluwen, die steeds in een

RENOGEL

spleet tussen de rotsen verdwenen. Nadat we naar boven waren geklommen, bleek zich een nest van de gierzwaluwsoort tegen het plafond van een lage grot te bevinden. We hadden een nieuwe broedplaats van deze zeldzame soort in Marokko ontdekt! Een andere leuke soort die ons nog ten deel viel, was een mannetje Rouwtapuit, die hier de rand van zijn verspreidingsgebied bereikte.

De Hoge Atlas met al zijn majestueuze schoonheid lag nu voor ons. Al spoedig stegen we tot grote hoogte. Alle bergen waren kaalgekapt, met uitzondering van enkele voor de bergbewoners onbereikbare plaatsen, waar wat schamele dennetjes groeiden. Na enige uren de slingerende bergweg gevolgd te hebben, kwamen we bij het stadje Azni, aan de noordkant van de Hoge Atlas. Hiervandaan liep een steeds slechter wordende weg zo'n 15 km naar het zuiden, naar het bergdorpje Imlil, waar een smal bergpad naar ons doel voerde: de Tubkal. Nadat we ons in Imlil wat georiënteerd hadden op de bergtocht van de volgende dag, sloegen we ons kamp op aan de oever van een klaterende bergbeek. Die nacht sliep ik heerlijk. De volgende dag stonden we erg vroeg op, omdat we verwachtten zo'n zes uur nodig te hebben om boven te komen. We startten in Imlil op 1700 meter hoogte. Het bergpad was goed begaanbaar en steeg geleidelijk, maar was zeker nog niet steil te noemen. We passeerden een enkele keer kleine berberdorpjes, die tegen de steile berghellingen aangeplakt leken te zijn. Ik vond het nogal vervelend, toen ik bemerkte dat het pad nadat we ongeveer drie kwartier gelopen hadden, weer begon te dalen.

Voor ons lag een tamelijk uitgestrekte, met grote ronde keien bezaaide vlakte. De top van de Tubkal was nog ver verwijderd. Het was zwaar bewolkt die dag, en af en toe verdween de piek geheel in de wolken. We verwachtten dat het ieder moment zou gaan regenen. En inderdaad spoedig vielen de eerste druppels omlaag. We besloten te schuilen onder een paar grote walnootbomen, om daar te beslissen of we terug zouden keren, of door zouden gaan. Gelukkig was het na zo'n 20 minuten weer droog. We staken de vlakte over, waarna het pad, dat aanmerkelijk verslechterd was, weer begon te stijgen. Geregeld kwamen we mensen te voet of op muilezels tegen, die waarschijnlijk op weg waren naar Imlil om inkopen te doen. Berbermeisjes in kleurrijke kleren en met grote balen gras op hun rug, liepen als geiten luid zingend over de smalle paadjes. Hun heldere stemmen werden weerkaatst door de rotswanden. Het pad bleef maar stijgen. Alpenkraaien en Alpenkauwen vlogen overal rond. Ook Diadeemroodstaarten zaten geregeld in de coniferen op de hellingen. In het laatste 'dorp' voor de top genoten we van een glas heerlijke, zoete pepermunt thee.

Het pad liep nu enkele honderden meters zig-zaggend omhoog. Enkele gestreepte grondeekhoorns zagen we naar boven ploeteren. Mijn benen wilden niet meer zoals ik wilde en ik voelde me echt op een kritiek punt aangeland. Na een rustpauze ging het plotseling een stuk beter. Ik was duidelijk over mijn dode punt heen. Plotseling ontdekten we de soort waarvoor we naar boven geklommen waren: de Rode Woestijnvink. Hoe men deze soort ooit zijn naam heeft kunnen geven, is mij eigenlijk een raadsel. Het biotoop bestaat namelijk niet uit woestijn, maar bevindt zich in de bergen boven de boomgrens. Een groepje van vijf à tien ex. vloog er onrustig rond. Ik wilde net zeggen, dat iedereen op een tocht als deze zeker bergschoenen nodig heeft, toen er een groepje herders op ons afkwam, waarvan sommigen op sandalen gemaakt van autobanden liepen. Ze hadden geen enkele moeite met het steile bergpad, waar wij op onze dure bergschoenen zulke problemen mee hadden! De top van de Tubkal was nu erg dichtbij gekomen. Af en toe passeerden we kleine sneeuwveldjes. Na ruim vijf uur zwoegen, bereikten we ons doel: de berghut onder de top op 3200 meter. Na een uurtje rusten, aanvaardden we de terugtocht. De terugtocht bleek lang zo zwaar niet als de weg omhoog. Na drie uur waren we weer bij de auto. Ik was echt blij, dat we weer terug waren. Resultaat van onze tocht: één nieuw soort en twee enorme blaren op allebei m'n hielen. De nacht brachten we door aan de zelfde beek, als de avond tevoren. Toen we op weg waren naar Azni, ontdekten we de volgende dag opnieuw enkele Kaffergierzwaluwen. Dit was echter een bekende broedplaats. Spoedig lieten we nu de Hoge Atlas achter ons en kwamen we in een vlak en saai landschap. Groot was het verschil met het droge steppelandschap ten zuiden van de Hoge Atlas. De vlakte was hier helemaal in cultuur gebracht en er viel duidelijk veel meer neerslag. Via het toeristische Marrakech gingen we noordwaarts. Aan de oever van een brede rivier sloegen we het kamp op. We wisten dat er ergens langs deze rivier een leuke soort zou moeten huizen, alleen wisten we niet precies waar. Opnieuw hadden we geluk. In de schemering zagen we enkele ex. laag over het water scheren: de Afrikaanse Oeverzwaluw. Veel viel er niet meer aan te onderscheiden.

De volgende ochtend hadden we echter een mooi zicht op de fouragerende vogels.

Spoedig bereikten we bij Casablanca de Atlantische Oceaan. Langs de kust kwamen we ten noorden van Rabat bij een fraai, door riet omzoomd meer. Grote aantallen Marmereenden, waarvan sommige met pulli, zwommen er rond. Dit zou de laatste nieuwe soort zijn. De volgende dag sloten we

bij Tetouan de cirkel.

Waar op de heenweg nog in lompen gehulde mensen langs de weg zaten, zagen we nu alleen nog maar toeristen. Deze nacht zou onze laatste nacht worden op het Afrikaanse continent. De volgende dag 's middags om drie uur, vertrok de boot vanuit Ceuta richting Algeciras in Spanje. We namen een 'strategische' positie in aan de achterzijde van het kleine schip. De ogen voortdurend op het water gericht, ontdekte Han plotseling een springende tuimelaar, een soort dolfijn. Dit was echter nog niet alles, want even later zag ik twee grote zwarte walvisachtige dieren, die rustig langs de boot zwommen, steeds eerst met de bolle kop en vervolgens met de rest van het lichaam uit het water komend. Het konden niets anders zijn dan grienden. Even later verscheen er een grote groep tuimelaars in het kielzog van de boot. De groep bestond zeker uit 20 dieren. Het was me het tochtje wel!

Deze keer gingen we niet via de Spaanse oostkust naar het noorden, maar dwars door het binnenland.

Dinsdag 24 juli kwamen we weer in Nederland, waar we ons eerst volaten aan lekkere vette patat, die we als goede Nederlanders erg gemist hadden.

Ik heb geprobeerd met dit artikeltje een indruk te verschaffen van het land en van de vogels die we zijn tegengekomen. Natuurlijk is deze opsomming verre van volledig.

Het vogelen in Noord-Afrika heb ik als vrij simpel ervaren, ondanks dat sommige soorten wel wat problemen op hebben geleverd. Informatie over de vogels van dit gebied is erg nuttig, maar toch niet zo uitgesproken nodig, als bijvoorbeeld in het Hoge Noorden.

De meeste vogelaars bezoeken dit gebied in voor- of najaar. Ik geloof dat wij bewezen hebben, dat een bezoek in de zomerperiode ook zeker de moeite waard is.

Tot slot nog een opmerking over de afstand: in totaal hebben we ruim 14000 km afgelegd.

Eef Kieft

Rozenstraat 13 A

2011 LS Haarlem